

Opleiding en erkenning voor dove gebarentaaltolken en –vertalers: een praktijkvoorbeeld uit Duitsland

In Vlaanderen wordt vaak een beroep gedaan op gebarentaaltolken om informatie van of naar Vlaamse Gebarentaal, Nederlands of een andere taal te tolken of vertalen. De meeste gebarentaaltolken zijn horend, maar de laatste jaren zien we ook in Vlaanderen steeds vaker dove gebarentaaltolken aan het werk. Dove vertalers/tolken worden ingeschakeld voor diverse vertaalopdrachten en het tolken van televisieprogramma's, zoals het kinderjournaal Karrewiet (waar zij vertalen tussen geschreven Nederlands en VGT). Ze zijn bovendien van groot belang voor de doelgroep doofblinden. We kunnen met andere woorden stellen dat er een groeiende nood is aan dove vertalers/tolken en er ook steeds meer arbeidsmogelijkheden zijn.

Vandaag is er echter geen formele opleiding of training voor dove tolken in Vlaanderen en bijgevolg zijn er ook geen gediplomeerde dove tolken. In Duitsland staat men op dit vlak al een stuk verder. Aan de universiteit van Hamburg werd een opleiding voor dove tolken ontwikkeld. In juni 2014 werd professor Christian Rathmann, drijvende kracht achter de opleiding in Hamburg, door de adviescommissie Vlaamse gebarentaal uitgenodigd om de situatie in Duitsland toe te lichten.

In de lezing 'Dove tolken: een opkomend beroep in Duitsland' werd ingegaan op **drie grote thema's** met betrekking tot dove gebarentaaltolken, namelijk werkgelegenheid, beroepsopleiding en certificering door de overheid. Hieronder volgt een kort verslag van de lezing.

Werkgelegenheid. Professor Rathmann stelt dat er een gebrek is aan bekendheid over de mogelijkheden om een beroep te doen op dove tolken. In Duitsland zijn er veel situaties waarin dove tolken ingeschakeld (kunnen) worden: het vertalen/tolken van overheidsinformatie, tolken van conferenties, tolken voor klantendiensten van bedrijven (bv. DHL) en het tolken van het nieuws. Bedrijven, zoals Yomma TV en Gebärdenwerk, werden opgericht om de waarde van dove tolken in diverse situaties aan te tonen en ondersteuning te bieden aan dove tolken. Er is tevens een Associatie voor dove tolken die de noden en behoeften van dove tolken in kaart brengt.

Beroepsopleiding. In Duitsland bestaat sinds enkele jaren een opleiding voor dove tolken. Ondertussen is de eerste lichting dove tolken afgestudeerd en is een groep van vijf studenten aan de opleiding bezig.

Christian Rathmann benadrukt dat de klemtoon bij opleiding niet gelegd mag worden op de term 'dove tolk'. De focus moet liggen op 'Ik ben tolk (en ik ben doof)'. Tolken is gebaseerd op de kennis en de beheersing van talen. Het gaat over tolken/vertalen van een taal naar een andere taal. Het verschil tussen gesproken en visuele talen speelt hierbij geen rol.

De opleiding aan de universiteit van Hamburg bestaat uit tien modules. Elke module omvat 32 contacturen en 64 uren zelfstudie, dit wil zeggen 960 uren in totaal. Volgende vakken komen daarbij aan bod: introductie tot het tolken en vertalen, cognitieve verwerking (met nadruk op geheugenvaardigheden), tolken en vertalen van het blad, simultaan tolken, gebaren-linguïstiek, deontologie, International Sign, vertaalwetenschappen/theorie van het tolken, gebruik van de autocue, teamtolken en tolken voor doofblinden. Wanneer al deze vakken succesvol afgerond zijn, moeten de studenten ook stages doen. Er zijn twee soorten stages, observatiestages en stages waarbij de studenten zelf tolken onder begeleiding van een dove mentor. Tijdens de stages is er aandacht voor de gedragscode van tolken, tolk- en vertaaltechnieken en de verschillende situaties waarbinnen een tolk werkzaam kan zijn.

De volledige opleiding, dit wil zeggen contacturen, zelfstudie en stages, omvat in totaal meer dan 1000 uren gespreid over een periode van twee jaren. Tijdens de opleiding is er ook aandacht voor lezingen, discussies, gastlezingen (ook via het internet), praktische opdrachten in kleine groepen, introspectie en peerfeedback.

Een verschil tussen de opleiding voor horende tolken en de opleiding voor dove tolken is de tijd en aandacht die gaat naar het aanleren van de talen. In de opleiding voor horende tolken vormt taalverwerving een groot onderdeel. Bij de dove tolken is dit niet het geval omdat zij de talen al goed beheersen bij aanvang van de studie.

Certificering door de overheid. Studenten die de opleiding succesvol afronden en een diploma behaald hebben, mogen niet automatisch aan de slag als tolk. Zij moeten eerst, zoals iedere tolk (ook horende tolken), nog een overheidsprocedure tot erkenning doorlopen. Deze procedure omvat een aantal examens die verschillende aspecten van het tolken evalueren. Mensen die de erkenningsprocedure succesvol doorlopen, mogen aan de slag als tolk.

Meer informatie over de opleiding voor dove tolken aan de universiteit van Hamburg kan u vinden op volgende website: <https://www.idgs.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge.html>

Naar het voorbeeld van de opleiding in Hamburg werd ook in Salzburg, Oostenrijk een opleiding voor dove tolken ontwikkeld.

De adviescommissie Vlaamse Gebarentaal pleit voor het ontwikkelen van een formele opleiding voor dove tolken en vertalers in Vlaanderen en een erkenning voor dove tolken die het beroep reeds actief uitvoeren. De adviescommissie VGT wil daarom onderzoeken hoe op korte en lange termijn kan ingespeeld worden op deze noden en een opleiding kan opgezet worden.